

Nyugati magyar irodalom?

Arday Géza:
Írók az emigrációban
Mikes International,
Hága, 2009.

Nem tudom, miféle képződmény a hágai Mikes International nevű új keletű magyar könyvkiadó. Az azonban bizonyos, hogy az 1951-ben Tóth Miklósék alapította Hollandiai Magyar Ifjúsági Munkaközösséghez – a jó emlékű Mikes Kelemen Körhöz – nem sok köze van. Ezt a patinás, régi társaságot olyan előadók fémjelezték, mint Mészöly Miklós, Cs. Szabó László, Határ Győző és Hanák Tibor, vagy a nemzetközi tudományos élet olyan kiválóságai, mint Kerényi Károly; kiadványai között pedig többek között Weöres Sándor *Tűzkútja* szerepel.

Nagy nevek a Mikes International új kiadványát is díszítik. A 2009-es hágai kötet tucatnyit vonultat fel a „régiek” közül. Szó esik itt például Tóth Z. Lászlóról, övé a legnagyobb terjedelem, Agota Kristofról (sic!) és Wass Albertről, sőt még „Chicagói Szathmáry Lajost”-t (sic!) is előbányássza a szerző. Egy nagyobb méretű feldolgozásban természetesen helyük van nekik is. Karátson Endre, Nagy Pál, Papp Tibor, Kibédi Varga Áron vagy Albert Pál helyett azonban – nehezen. A Mikes International kiadványának jobb lett volna valami más, szerényebb címet adni, a *Nyugati Magyar Irodalom* vagy az *Írók az emigrációban* – a borítón mindkettő szerepel – nagy ígéretei helyett. Az *Előljáró szavakban* a szerző közli, hogy Magyarországon nem vállalták e tanulmányok megjelenését, vagy egy-egy részlet kihagyására akarták rávenni. „Szembesülnöm kellett azzal a ténnyel, hogy jelenleg is államosítva van a magyar irodalom, csak más módszerrel, mint az ún. »átkosban«. Azonban számos írás egy szabad országban: Hollandiában, előadás formájában is elhangozhatott a Mikes Tanulmányi napjain, amit mindig a valóságnak megfelelően fel is tüntettem.” Így magyarázza a szerző tanulmánykötetének hollandiai kiadását.

A nyugati magyar irodalomról manapság kevés szó esik. Örülnünk kellene, ha csak töredékes feldolgozására is vállalkozik valaki. De így? „(...) szintén a Repozitóriumban kapott helyet Szathmáry Lajos hagyatéka is, mely Amerikából tért haza. Szathmáry Lajosra egy bronzplakettel díszített pad is emlékezik a kollégium udvarán. Cs. Szabó László és Rácz István sírja az öreg református temetőben nyugszik” – olvasható a kötet 11. oldalán. Sárközi Mátyás *Feljegyzések a zöld füzetből* című naplójegyzeteiről szólva Arday megjegyzi: „Finom stílusú naplójegyzetei nemcsak szórakoztatóak, hanem érdekesek is, hiszen egy külföldön élő magyar író gondolatait és asszociációit tartalmazzák.” Sárközi *Vízszintes*

zuhanás című naplójegyzetei kapcsán viszont így kritizál: „(...) nem sikerül az olvasói érdeklődést fenntartani, ugyanis túl sok élményanyag ömlött ránk, és nagyjából minden történet és esemény végkicsengése negatívra sikerült. Ez önmagában nem jelent problémát, ám megnehezíti az érdeklődő és derűs olvasást, az események fanyar és megkeseredett hangulata miatt. Egyedüli élvezete e naplónak, hogy ugyanúgy mint eddig: finomtollú és intelligens megfigyeléseket és asszociációkat tartalmaz. Valószínű (a leírtak alapján), hogy az átéljük a legtöbb eseményt negatívan élte meg, s nem hajlandó vagy nem tudja az életet másképp szemlélni, ami lehet kortünet is, de optikai hiba is.” (51–52. oldal)

Érdeemes a Faludy Györggyel készült két interjúkötetről szóló írásból idéznünk. „Faludy György a ’45 utáni magyar líra egyik legtisztább hangú és leghitelesebb költője. Ezt a mondatot tételmondatnak szánom írásom elejére, nem mintha bizonyítanunk kellene, bár a neve sem szerepel a magyarországi tankönyvekben, valamint kevés a róla és művészetéről szóló írás is. Ezért jelentős és élvezetes olvasmány mindkét Faludy riportkönyv [sic!], annak ellenére, hogy a beszélgetéseknek nincs gondolati fonaluk, s a kérdések is ad hoc jellegűek.” Megtudjuk továbbá, hogy „Faludy György számára a földi pokol is osztályrészsül jutott, ahol víg napokat töltött”. Nyilván, mert „számos erdélyi költővel-íróval állt kapcsolatban: pl. Böszörményi Zoltánnal (...)”. Vele ellentétben Illyés Gyula „meg sem nyikkant az *Egy mondatán* kívül...” A szerző kedvence, Tóth Z. László belgiumi költő viszont „Olyan mintha nem is a zagyva posztmodern szerzők kortársa lenne. Köteményeinek van mondanivalója, komoly gondolati, filozófikus [sic!] és lélektani háttere. Gazdag életanyaggal rendelkezik, ami a sorok között »átjön«, s „hasonló lelki és szellemi hullámhosszon éli meg a világot és az érzéseket, mint az önmagát vállaló Szabó Lőrinc vagy a finom hangú Áprily.”

A tájékozatlanságnak és a hozzá nem értésnek sajnos gyakran velejárója a sanda rosszindulat. A Mikes International nyugati magyar irodalomtörténetében erre is nem egy példa akad. A szerző, a harmincas éveit taposó ifjú titán például gátlástalanul ítélkezik az idősebbek képzelt megalkuvásai felett.

A magyar nyelvű könyvkiadás ilyen torzszülöttjeivel nem szokott foglalkozni a kritika. Ha most mégis kivételt teszünk, annak nyomós oka van. A Tóth Miklós alapította Mikes Kelemen Kört ugyanis akarva-akaratlanul besározza egy ilyen – a nevét idéző – dilettáns kötet. Szigorúan el kell határolódnunk tőle. Ennyivel, legalább ennyivel! – a nagy elődök emlékének mi, Cs. Szabó László osztályfőnök úr régi tanítványai tartozunk.

Ferdinandy György